

Otroška paraliza - poliomieltis

Poliomieltis ali otroška paraliza je bolezen, ki nastane pri okužbi s poliovirusi (rod enterovirusov). Poliovirusi prizadenejo živčni sistem. Zaradi učinkovitega cepiva se v razvitih državah več ne pojavlja. Tudi v Sloveniji je cepljenje obvezno za vse otroke zato se obolenje ne pojavlja več. Še vedno je pa pogosta v manj razvitih predelih, kjer ni cepljenja in kjer je higiena slabša, saj se virus prenaša po fekalno-oralni poti. V slabih higienskih razmerah se otroci okužijo z virusom zelo zgodaj, ko jih še ščitijo materina protitelesa.

Otroška ohromelost, otroška paraliza ali poliomieltis (žargonsko tudi okrajšano kot **polio**) nalezljiva virusna bolezen z vročino, glavobolom, bruhanjem, včasih z ohlapno omrtvelostjo (pareza) ali ohromitvijo (paraliza) zaradi okvar v prednjih rogovih hrbtnega mozga. Prenasa se s človeka na človeka, zlasti preko fekalno-oralne poti.^[2] Povzroča jo virus otroške ohromelosti (poliovirus).

Simptomi in znaki otroške paralize

Poliomieltis se kaže v več oblikah:

- Pri veliki večini (> 90%) okuženih poteka bolezen blago oziroma brez simptomov.
- Pri nekaterih (približno 5%) se v nekaj dneh razvije vročina, glavobol, slabost, bruhanje, boleče grlo. Vsi simptomi in znaki kmalu izginejo.
- Pri še manjšem deležu obolelih (približno 1%) se razvije serozni meningitis (vnetje možganskih ovojnic), ki se kaže z glavobolom, otrdelim vratom, motnjami zavesti, slabostjo in ostalimi znaki meningitisa.
- Pri 0,1% bolnikov se razvije paraliza. Ohromela je lahko katera koli mišica (tudi dihalne mišice!).

Posebna oblika poliomieltisa je bulbarni poliomieltis. Pri njem sta prizadeta 9. in 10. možganski živec. Klinično se kaže s težavami pri požiranju (disfagija), nosljanjem in težkim dihanjem.

Obolenje

Prvi znaki bolezni se pojavijo 9 – 12 po okužbi. Največkrat je okužba brez simptomov ali z neznačilno vročinsko boleznijo. Lahko pa se vročini pridružijo bolečine v žrelu, glavobol, slabost, bruhanje in bolečine v trebuhu. Pri težjih potekih obolenja (redko) še pridružijo še boleč tilnik, križ in pojav bolečin in ohromitev v mišicah. Zelo zgodaj se razvijejo atrofije prizadetih mišičnih skupin, kar je še posebej pomembno, če se okužijo mali otroci.

Najhujši zaplet v poteku bolezni so motnje in odpoved dihanja.

Način prenosa

Rezervoar je človek in ga izloča v blatu. Virus se prenese v telo z umazanimi rokami, vodo ali s kontaminirano hrano. Lahko se okužimo tudi s tesnim kontaktom z obolelo osebo (morda tudi usta-usta).

Zdravljenje

Lažje in težje oblike se zdravijo simptomatsko.

Preprečevanje

Obolenje poliomieltis že dolga leta preprečujemo s cepljenjem, ki je v zahodnih državah na seznamu obveznih cepljenj za otroke.

Zgodovina

Otroško ohromelost je kot posebno bolezen prvi prepoznal Jakob Heine leta 1840. Povzročitelja, virus otroške ohromelosti, je leta 1908 identificiral Karl Landsteiner. Do konca 19. stoletja ni bilo večjih epidemičnih izbruhov bolezni, v 20. stoletju pa je postala otroška ohromelost ena od najbolj zastrašujočih otroških bolezni in je povzročila mnoge smrti in primere ohromelosti. Ohromila je na tisoče ljudi, zlasti majhne otroke. Do 80-ih let 19. stoletja je bolezen obstajala tisočletja v endemičnem obsegu, ko so se pa začele pojavljati prve epidemije po Evropi. Kmalu zatem so se epidemije razširile tudi v ZDA. Leta 1910 je strmo naraslo število primerov bolezni po večini sveta in epidemije so postale pogoste, zlasti v mestih v toplih obdobjih leta. Te epidemije, ki so terjale tisoče ohromelih otrok in odraslih, so spodbudile, da so začeli iskati učinkovito cepivo. Do razvoja cepiva je prišlo v 50. letih 20. stoletja in cepljenje je povzročilo upad obolevnosti iz več sto tisoč na okoli tisoč primerov letno.

Prenašanje

Otroška ohromelost je zelo nalezljiva bolezen, ki se zlahka prenese pri stiku med ljudmi. Na endemičnih območjih lahko divji poliovirusi okužijo pravzaprav celotno prebivalstvo. V območjih zmernega podnebja se pojavlja sezonsko; prenašanje doseže vrh poleti in jeseni. V tropskih predelih sezonsko gibanje ni izrazito. Čas od okužbe do nastopa prvih simptomov (inkubacijska doba) znaša okoli 6 do 20 dni; največji možni razpon je 3 do 35 dni. Virusni delci se v stolici pojavljajo več tednov po začetni okužbi. Bolezen se prenaša predvsem po fekalno-oralni poti, z zaužitjem okužene vode ali hrane. Občasno je prenos tudi oralno-oralni, kar je znaten način prenosa zlasti na predelih z dobro higieno. Bolnik je najbolj kužen v času 7–10 dni pred nastopom simptomov in 7–10 dni po njem, vendar je prenos okužbe možen dolgo časa po tem, saj se virus zadržuje več tednov v blatu in slini.

Dejavniki, ki povečujejo tveganje za okužbo oziroma verjetnost hude oblike bolezni, so imunska pomanjkljivost, nedohranjenost, tonzilektomija (odsranitev mandeljnov), telesna aktivnost takoj po nastopu ohromitve, poškodba mišice z intramuskularno injekcijo cepiva ali zdravila in nosečnost. Virus sicer lahko prehaja posteljico, vendar kaže, da plod ni prizadet, če se mati okuži ali če je cepljena s cepivom proti poliomielitisu. Posteljico prehajajo tudi materina protitelesa, kar pomeni za plod pasivno imunizacijo ter ga tako ščiti pred okužbo s poliovirusom še prvih nekaj mesecev po rojstvu.

WHO opozarja na nevarnost širitve otroške paralize

Otroško paralizo naj bi v Indiji izkoreninili februarja letos

24. May 2012 ob 13:48

Ženeva - MMC RTV SLO

Svetovna zdravstvena organizacija opozarja na alarmantno širjenje otroške paralize v državah, kjer so to otroško bolezen že popolnoma izkoreninili, med drugim tudi v Evropi, Afriki in Aziji.

"V zadnjih 24 mesecih smo bili na treh celinah - v Evropi, Afriki in Aziji - priča hitremu porastu te bolezni, za katero lahko zbolijo tudi odrasle osebe. Med okuženimi pa jih polovica umre," je dejal vodja kampanje Svetovne zdravstvene organizacije za izkoreninjenje otroške paralize Bruce Alyward.

Virus polio trajno okvari živčni sistem posameznika in lahko že nekaj ur po okužbi povzroči trajno paralizo. Prizadene lahko vse starostne skupine, čeprav so najbolj nevarna skupina otroci, stari manj kot pet let. Še posebej so okužbi z virusom izpostavljeni necepljeni otroci, ki lahko hitro okužijo vse druge necepljene otroke v neki državi. Za trajno paralizo zbolijo eden od 200 otrok.

Virus je še posebej razširjen v Afriki, Tadžikistanu in na Kitajskem, kjer so virus polio znova zaznali po več desetletjih. WHO predvideva, da če jim ne bo uspelo še pravočasno zaustaviti širjenja virusa, lahko v desetletju postane paraliziranih okoli 200.000 otrok. Če se bo nezaupanje staršev v cepljenje otrok nadaljevalo, to pomeni, da bo vedno manj otrok odpornih na omenjeni virus, piše BBC.

Kljub temu pa je bil WHO s svojim programom zajezitve širjenja virusa poliomielitisa zelo uspešen v Indiji, kjer so bolezen februarja popolnoma zajezili. V Evropi je polio opisan nazadnje v letu 1998 v Turčiji.

K. Š.